

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
สารบัญภาพภาคผนวก	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
คำถามวิจัย	5
วัตถุประสงค์	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมายและความสำคัญของนวัตกรรม	9
รูปแบบและประเภทของนวัตกรรม	10
ทฤษฎีและกระบวนการพัฒนานวัตกรรม	12
ยุทธศาสตร์การพัฒนากนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน	14
แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสีเขียว	31
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	39
แนวคิดเกี่ยวกับท้องถิ่น	45

หัวเรื่อง	หน้า
แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาทางพระพุทธศาสนา	47
ความหมายของจิตอาสา	47
ความสำคัญของจิตอาสา	48
ลักษณะของจิตอาสา	49
คุณลักษณะของผู้มีจิตอาสา	53
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตอาสา	56
การพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสา	58
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมจิตอาสา	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
กรอบแนวคิดการวิจัย	72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	73
ระเบียบวิธีวิจัย	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	75
การวิเคราะห์ข้อมูล	75
ขั้นตอนการดำเนินงาน	76
แผนการดำเนินงาน	76
ปฏิทินการปฏิบัติงาน	84
ความเป็นนวัตกรรม	85
ฐานคิดนวัตกรรม	86
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
การศึกษาสถานการณ์การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ท้องถิ่น	
ของชุมชนบ้านหนองสนม	87
สาระสำคัญ	87

หัวเรื่อง	หน้า
วิธีการศึกษา	88
ข้อค้นพบในการศึกษา	88
การวิเคราะห์และสรุปทเรียน	102
การพัฒนากระบวนการจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสม	
กับชุมชนบ้านหนองสนม	102
สาระสำคัญ	103
วิธีการพัฒนากระบวนการจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ที่เหมาะสม	
กับชุมชนบ้านหนองสนม	102
การออกแบบกิจกรรมและผลการดำเนินการ	103
การวิเคราะห์และสรุปทเรียน	113
การประเมินพฤติกรรมกลุ่มคนที่ผ่านกระบวนการจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนา	
ท้องถิ่น	115
สาระสำคัญ	115
การประเมินพฤติกรรมกลุ่มคนที่ผ่านกระบวนการจิตพุทธอาสา	
เพื่อพัฒนาท้องถิ่น	115
ข้อค้นพบในแต่ละขั้นตอน	115
การวิเคราะห์และสรุปทเรียน	120
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
สรุปผลการวิจัย	122
อภิปรายผล	124
ข้อเสนอแนะ	127
บรรณานุกรม	129
ภาคผนวก	134

หัวข้อเรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ก หนังสือราชการ	135
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	141
ภาคผนวก ค ภาพการจัดกิจกรรมการดำเนินการวิจัย	155
ประวัติผู้วิจัย	220

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ระดับความใหม่ขององค์ประกอบและระบบที่มีต่อประเภทนวัตกรรม 11
2	แผนการดำเนินงานศึกษาศาสนาการณการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ แก่ท้องถิ่นของชุมชน บ้านหนองสนม ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ในอดีตและปัจจุบัน 78
3	แผนการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมบ้านหนองสนม 81
4	แผนการดำเนินงานประเมินพฤติกรรมกลุ่มคนที่ผ่านกระบวนการ การจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 83
5	ปฏิทินการดำเนินงาน โครงการวิจัยจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 84
6	จำนวนผู้ให้ข้อมูลเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายและกำหนดทิศทางการขับเคลื่อน กิจกรรมงานวิจัยศึกษาการศึกษาศาสนาการณและพฤติกรรม ของกลุ่มคนในสังคมบ้านหนองสนม 89
7	การนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามในการวิจัย 90
8	ผลการศึกษาศาสนาการณการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ แก่ท้องถิ่นของบ้านหนองสนม ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 95
9	จำนวนกลุ่มเป้าหมายการขับเคลื่อนกิจกรรม งานวิจัยจิตพุทธอาสา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น บ้านหนองสนม ตำบลก้ามปู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 101
10	แสดงพฤติกรรม ตัวชี้วัด และเครื่องมือในการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มคน ที่มีจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 117

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 นวัตกรรมในมิติต่างๆ ผู้สังคมสีเขียว	39
2 กรอบแนวคิดการวิจัย	72
3 การสร้างนวัตกรรมจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและการนำไปใช้	114

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพภาคผนวก

ภาพภาคผนวกที่	หน้า
1 การปลูกข้าว โปดเป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านหนองสนม	156
2 การทำไม้ปิ้งไก่เป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านหนองสนม	156
3 ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนวดแผนไทย	157
4 ประชาชนชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม	157
5 ประเพณีทำขวัญข้าว	158
6 ประเพณีบุญพะเหวด	158
7 กิจกรรมบุญเบิกบ้าน	159
8 กิจกรรมทำบุญตักบาตรวันมาฆบูชา	159
9 ประเพณีทำบุญตักบาตรวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	160
10 การพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญ	160
11 การสัมภาษณ์ชุมชน	161
12 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน	161
13 การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน	162
14 การสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน	162
15 การสัมภาษณ์พระสงฆ์	163
16 การจัดสนทนากลุ่มย่อยกับพระสงฆ์	163
17 การสนทนากลุ่มย่อยกับคุณครู	164
18 การจัดสนทนากลุ่มย่อยกับผู้สูงอายุ	164
19 การสนทนากลุ่มย่อยกับประชาชนชาวบ้าน	165
20 การจัดสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มอาชีพ	165
21 การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อกำหนดคุณลักษณะจิตพุทธอาสา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมาย (ผู้นำและนักวิชาการ)	166

ภาพภาคผนวกที่

หน้า

22	การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อกำหนดคุณลักษณะจิตพุทธอาสา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมาย (ปราชญ์ชาวบ้าน)	166
23	การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อกำหนดคุณลักษณะจิตพุทธอาสา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมาย (ผู้นำชุมชน ครู)	167
24	การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อกำหนดคุณลักษณะจิตพุทธอาสา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมาย (เยาวชน)	167
25	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นประธานการเปิดเครือข่าย	168
26	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล สนทนาแลกเปลี่ยนกับปราชญ์ชาวบ้านด้านสมุนไพร ...	168
27	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นประธานการเปิดศูนย์เครือข่ายจิตพุทธอาสา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น	169
28	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ดร.ลลิต ถนอมสิงห์ ดร.ศักดิ์พงษ์ หอมหวล ให้เกียรติเปิดศูนย์ประสานงานเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	169
29	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นประธานการเปิดศูนย์เครือข่ายจิตพุทธอาสา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น	170
30	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ดร.ลลิต ถนอมสิงห์ พบปะและให้ข้อคิด การดำเนินงานเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	171
31	การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย การสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบ ต่อท้องถิ่น	173
32	การประชุม และสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อท้องถิ่น	173
33	พระมหาปภิต วิฑูญาโน แสดงสัมโมณียกฐาคือเครือข่ายจิตอาสา ก่อนเริ่มโครงการวิจัย	174
34	พระมหาปภิต วิฑูญาโน แสดงสัมโมณียกฐาจิตอาสาการพัฒนาชุมชน แก่สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสา และประชาชนทั่วไป	174

ภาพภาคผนวกที่

หน้า

35	ผู้นำชุมชนเครือข่ายจิตพุทธอาสา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์ดูแล สุขภาพชุมชนบ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	175
36	วิทยากรให้ความรู้การดูแลรักษาสุขภาพแก่สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสา	175
37	เครือข่ายจิตอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเรียนรู้ศูนย์ดูแลสุขภาพชุมชน ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ (อโรคยาทુંภูลา ร็องไห้)	176
38	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์ดูแลสุขภาพ ชุมชนบ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	176
39	เครือข่ายจิตอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเรียนรู้สมุนไพรรักษาโรคสำหรับชุมชน	177
40	เครือข่ายจิตพุทธอาสา ศึกษาเรียนรู้การปลูกพืชผักสวนครัวบ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	177
41	เครือข่ายจิตอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเรียนรู้สมุนไพรรักษาโรคสำหรับชุมชน	178
42	เครือข่ายจิตพุทธอาสา ศึกษาเรียนรู้การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ ของท้องถิ่น ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	178
43	เครือข่ายจิตอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเรียนรู้กลุ่มแปรรูปสมุนไพรรักษาโรค น้ำผลไม้ บ้านไทรทอง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	179
44	เครือข่ายจิตพุทธอาสา ศึกษาเรียนรู้สวนป่าสมุนไพรรักษาโรค วัดไทรทอง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด	179
45	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สวนยายเฮ้า ตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	180
46	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสา ร่วมศึกษาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ ตามอรัญญิก สวนยายเฮ้า ตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม	180

ภาพภาคผนวกที่

หน้า

47	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาแม่แตงกายกรรม ช่วยทำอาหาร ในการเข้าค่าย ณ ศูนย์เรียนรู้ตามอัครยาชัยสวนยายเฮ้า	181
48	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาศึกษาเรียนรู้การรวมกลุ่มทำตุ๊กตาส่งขาย ต่างประเทศ ณ ศูนย์เรียนรู้ตามอัครยาชัย สวนยายเฮ้า	181
49	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาฝึกนั่งสมาธิ ให้มีเมตตาตาม โนกรรม ในการเข้าค่าย ณ ศูนย์เรียนรู้ตามอัครยาชัยสวนยายเฮ้า	182
50	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาศึกษาเรียนรู้การมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นคนส่วนใหญ่ การเข้าค่าย ณ ศูนย์เรียนรู้ตามอัครยาชัย สวนยายเฮ้า	182
51	การประชุมกำหนดคุณลักษณะผู้มีจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	183
52	การประชุมกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้มีจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	183
53	การประชุมสมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อเตรียมดำเนินการ สร้างสวนสมุนไพร	185
54	พระครูประภิต จิตญาโน แสดงสัมโมนียกฐาเรื่องการมีจิตอาสา เพื่อชุมชน และให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรม	185
55	การเตรียมพื้นที่สร้างสวนสมุนไพร	186
56	สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาและประชาชนนำสมุนไพรมาบริจาค	186
57	สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาด้วยกันและประชาชนปลูกพืชสมุนไพร	187
58	สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาด้วยกันร่วมกันดูแลและกำจัดวัชพืช สวนสมุนไพร	187
59	สวนสมุนไพรเพื่อชุมชนบ้านหนองสนม	188
60	การจัดทำป้ายบอกชื่อ ประเภท และสรรพคุณทางยาของสมุนไพร	188
61	ชุมชนสร้างที่พักเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันสวนสมุนไพรเพื่อชุมชน บ้านหนองสนม	189

ภาพภาคผนวกที่

หน้า

62	สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาห่อข้าวมารับประทานร่วมกัน เมื่อมากำจัดวัชพืชในสวนสมุนไพรเพื่อชุมชน	189
63	เกษตรตำบลก้ามปูเยี่ยมชมสวนสมุนไพรเพื่อชุมชนบ้านหนองสนม	190
64	เกษตรจังหวัดมหาสารคามมาเยี่ยมชมสวนสมุนไพรเพื่อชุมชน บ้านหนองสนม	190
65	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาศึกษาความรู้สมุนไพรจากปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลจัดทำเอกสารสมุนไพรเพื่อชุมชนบ้านหนองสนม	191
66	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาศึกษาความรู้สมุนไพรจาก Internet เพื่อรวบรวมข้อมูลจัดทำเอกสารสมุนไพรเพื่อชุมชนบ้านหนองสนม	191
67	กิจกรรมเสริมสร้างความรู้และทักษะการใช้พืชสมุนไพรเพื่อชุมชน	192
68	กิจกรรมเสริมสร้างความรู้และทักษะการใช้พืชสมุนไพรเพื่อชุมชน การทำแชมพูจากใบมะกรูด	192
69	เครือข่ายจิตพุทธอาสาแบ่งปันยาสมุนไพรคั้นเพื่อรักษาสุขภาพ	193
70	เครือข่ายจิตพุทธอาสาแบ่งปันยาสมุนไพรคั้นเพื่อรักษาสุขภาพ	193
71	การประชุมสมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อเตรียมดำเนินการ จัดกิจกรรม	195
72	การประชุมสมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อเตรียมดำเนินการ ปลูกพืชผักสวนครัว	195
73	การมอบเมล็ดพันธุ์ผักพระราชทานครอบครัวนางสงบ อติบุตรา	196
74	การมอบเมล็ดพันธุ์ผักพระราชทานครอบครัวนางบังอร ศรีสุวรรณ	196
75	นางสงบ อติบุตรา ปราชญ์ชาวบ้านรับผิดชอบเพาะพันธุ์บวบ แจกจ่ายแก่ชุมชน	197
76	นางวิจิต ภาณุราช ปราชญ์ชาวบ้านรับผิดชอบเพาะพันธุ์ กระเจี๊ยบแจกจ่ายแก่ชุมชน	197

ภาพภาคผนวกที่

หน้า

77	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันปลูกพืชผักสวนครัว	198
78	กระเจี๊ยบเขียวแปลงรวมที่ปลูกเพื่อเป็นอาหารและเก็บเมล็ดพันธุ์	198
79	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นปลูกพืชผักสวนครัวริมรั้วบ้าน	199
80	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นปลูกพืชผักสวนครัว ภายในรั้วบ้าน	199
81	เครือข่ายจิตพุทธอาสาแบ่งปันพืชผักสวนครัวที่ปลูกริมรั้วบ้าน	200
82	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเก็บเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อแบ่งปัน	200
83	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นคัดเลือกเมล็ดพันธุ์เพื่อแบ่งปัน	201
84	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแบ่งปันเมล็ดพันธุ์ผัก	201
85	การประชุมสมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสากลุ่มกองทุนข้าว เพื่อกำหนดกิจกรรม	203
86	การอบรมให้ความรู้สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสากลุ่มกองทุนข้าว	203
87	ผู้วิจัยปรึกษาร้านอาหารกับ นายวรเวทย์ ตากเจริญ ประธานกองทุนข้าว เตรียมพื้นที่ลงแขกเกี่ยวข้าว	204
88	ผู้วิจัยสำรวจพื้นที่ดำเนินการกิจกรรมคืนสู่ท้องถิ่น	204
89	พระมหาปกติ ฐิตญา โน แสดงสัมโมณียกฐาแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	205
90	สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาถ่ายภาพแห่งความสุขที่มีส่วนร่วมกิจกรรม	205
91	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าว	206
92	เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าว ลุยน้ำก็สู้เต็มที่	206
93	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้า	207
94	เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นช่วยงานอย่างมีความสุข	207
95	เยาวชนให้บริการน้ำดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมลงแขกเกี่ยวข้าว	208
96	สมาชิกเครือข่ายแบ่งปันน้ำดื่มในการลงแขกเกี่ยวข้าว	208

ภาพภาคผนวกที่	หน้า
97 แม่ครัวเตรียมอาหารสำหรับผู้ร่วมกิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าว	209
98 แม่ครัวตั้งใจทำอาหารสำหรับผู้ร่วมกิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าวอย่างมีความสุข ..	209
99 สมาชิกผู้ร่วมกิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าวร่วมกันรับประทานอาหาร	210
100 เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าวร่วมกันรับประทานอาหาร	210
101 สมาชิกผู้ร่วมกิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าวพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในขณะรับประทานอาหาร	211
102 สมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาร่วมกันสีข้าวหลังเก็บเกี่ยวข้าว	212
103 การประชุมสมาชิกเครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อเตรียมดำเนินการ กิจกรรมไม้กวาดคุณธรรมนำชุมชนพัฒนา	213
104 เครือข่ายจิตพุทธอาสาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นพัฒนาพื้นที่รอบสระน้ำสาธารณะ	213
105 การตัดแต่งกิ่งไม้ถนนทางเข้าหมู่บ้าน	214
106 เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาร่วมพัฒนาชุมชน	214
107 เครือข่ายจิตพุทธอาสาร่วมพัฒนาถนนทางเข้าหมู่บ้าน	215
108 เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาและผู้นำชุมชนพัฒนาถนนภายในหมู่บ้าน	215
109 พระมหาปภิต ฐิตญา โน นำชุมชนพัฒนาหมู่บ้าน	216
110 พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เยาวชน และเครือข่ายจิตพุทธอาสาร่วมพัฒนาชุมชน	216
111 เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสา ร่วมกับคุณแม่ทำความสะอาดถนนรอบๆ วัด	217
112 เยาวชนเครือข่ายจิตพุทธอาสาพัฒนาภายในบริเวณวัด	217
113 คุณแม่นำลูกสาวเก็บขยะถนนภายในหมู่บ้าน	218
114 คุณแม่นำลูกสาวลูกชายสองพี่น้องพัฒนาชุมชน	218
115 เยาวชนจิตพุทธอาสาบริการน้ำดื่มแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	219
116 คุณแม่นำลูกสาวบริการน้ำดื่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม	219